

Опис досвіду на тему:

«Формування креативної особистості гімназиста засобами технології критичного мислення на уроках словесності»

Колодій Алли Романівни, учителя української мови та літератури Тернопільської Української гімназії ім. І.Франка

Тернопіль

Вступ

Фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати в них критичний спосіб мислення

Д.Дьюї

Фундаментальними особливостями сучасного світу є постійні зміни. Життя в динамічному, безперервно мінливому світі ставить сучасну людину не тільки перед необхідністю адаптуватися до нових умов життя, але й активно, творчо пізнавати навколишню дійсність, впевнено діяти в непередбачуваних ситуаціях. Щоб долати труднощі, знаходити інноваційні шляхи вирішення проблем, бути успішною, людина повинна активізувати свій творчий потенціал, свою креативність. Креативність як творча здібність виступає потужним фактором розвитку особистості, визначає її готовність до нестандартного мислення й поведінки. Інформація швидко примножується, оновлюється, ідеї переосмислюються. У такому мінливому середовищі здатні орієнтуватися та активно діяти лише ті особистості, які вміють адаптуватися до постійних швидких змін, вирішувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення. Це повинні бути комунікативні особистості, які здатні генерувати оригінальні ідеї.

З особистого досвіду роботи в гімназії я переконалася, що більшість учнів не вміє висловлювати свої думки, обстоювати власну позицію, приймати самостійні рішення. У них спостерігається спад мовленнєвої культури, маючи теоретичні знання, учні допускають багато помилок у практичному використанні теоретичних знань.

Значні потенційні можливості для формування творчої особистості мають такі предмети як «Українська мова » та «Українська література», завдяки яким учні долучаються до мистецтва слова, національної та вселюдської культури й отримують багатий матеріал для всебічного розвитку своїх інтелектуальних ,

моральних, естетичних, креативних якостей , а це значить, що потрібно виробляти в учнів уміння альтернативно мислити, не боятися творити нове, навіть помиляючись, тому що на помилках учні вчаться.

Актуальність досвіду. Удосконалення форм організації освітнього процесу з метою підвищення його ефективності , створення необхідних умов для формування, розвитку та самореалізації креативної особистості, є метою Концепції нової української школи. Формування потреб і вмінь критично і креативно мислити з метою здатності адекватно сприймати інформацію, ретельно й критично аналізувати її, бачити помилки або логічні порушення в чужому мовленні, вміти їх аналізувати, співставляти, удосконалювати, творити нове - одне із завдань вивчення української мови і літератури.

Реалії сучасного життя вимагають від педагога - словесника змінити практику своєї роботи, щоб сприяти активному навчанню учнів і розвитку в них активного мислення, адже в ідеалі ми прагнемо, щоб гімназисти не просто запам'ятовували навчальний матеріал, а запитували, досліджували, творили, вирішували, інтерпретували та дебатовали за змістом. Саме таке навчання й буде вважатися якісним сьогодні. Здатність для співпраці, партнерства є найважливішою умовою критичного мислення, оскільки вона підтримує діалог, спільну мету і взаємне вивчення цінностей, формування компетентностей.

Практичне значення досвіду.

Використовуючи технологію критичного мислення на уроках української мови та літератури, я намагаюся розрити особистість гімназиста у першу чергу при безпосередньому вивченні цих предметів, у результаті чого відбувається формування комунікативної та читацької компетентностей, що забезпечує комфортні умови для пізнавальної діяльності й самовдосконалення.

Переконана ,що ця інноваційна технологія дає учневі:

- підвищення ефективності сприйняття інформації;
- розвиток цікавості як до навчального матеріалу, так і до самого процесу навчання;
- формує вміння критично мислити;

- уміння відповідально ставитися до власної освіти;
- уміння співпрацювати з іншими;
- підвищення якості освіти учнів;
- розвиває потребу вчитися протягом усього життя.

Мені як учителеві ця технологія дає

- оптимальні умови створити в класі атмосферу відкритості й відповідальної співпраці;
- можливість використовувати модель навчання й систему ефективних методик, які сприяють розвиткові критичного мислення й самостійності в процесі навчання;
- допомагає виробленню вміння грамотно аналізувати свою діяльність;
- стати джерелом цінної професійної інформації для інших учителів;

Використовуючи технологію розвитку критичного мислення на уроках словесності, я прагну розв'язати такі освітні завдання:

1. Засвоєння учнями предметних знань, умінь і навичок.
2. Оволодіння методами роботи з інформацією.
3. Створення стійкої мотивації до навчання.
4. Спонування до самоосвіти, прийняття зважених рішень, обміну думками.
5. Готовність до роботи з новою інформацією, до пошуку аргументованих шляхів розв'язання проблем, до спілкування з іншими.

У процесі використання технології критичного мислення ми намагалися:

- розглянути основні групи компетентностей, які формуються і розвиваються на уроках із застосуванням цієї технології;
- апробувати структуру уроку за технологією розвитку критичного мислення, методи навчання, форми та прийоми роботи гімназистів на уроці;
- поєднати традиційні методи навчання словесності з етапами уроку критичного мислення;
- Побачити результативність цих методів, прийомів та форм роботи на уроках словесності.

1. Науково-теоретична база

Технологія розвитку критичного мислення – це сучасна освітня технологія, яка розроблена американськими спеціалістами з педагогіки на основі узагальнення досвіду світової педагогіки та психології, базуючись на актуальних потребах системи освіти. Почала поширюватися з 1996 року і прийшла апробацію в школах Америки, Європи та країн СНД.

Розробниками цієї технології були такі видатні вчені: Л.Виговський, Дж.Дьюї, М.Коул, Д.Вертч, Д.Брунер. Сама ж технологія РЧКМП (critical thinkin) розроблена в кінці ХХ століття в США (Ч. Темпл, Д. Стил, К. Мередит, Д. Огл). Про необхідність розвитку критичного мислення говорили такі педагоги ,як П.П. Блонський, А.С. Байрамов, Г.І. Гіпкіна, Л.О. Рибак, В.М. Синельников, С.І. Векслер, М.Ю. Красовицький, О.М. Белкіна, Ю.Г. Стежко.

Сучасна освіта завдячує О. Пометун, члену-кореспонденту НАПНУ країни, авторці – розробниці посібників і програм із критичного мислення для початкової й основної шкіл, співзасновниці освітньої платформи «Критичне мислення».

Термінологічна база досвіду.

Сьогодні існує безліч визначень поняття «критичне мислення». У контексті педагогічної технології заслуговують на увагу такі:

1) психологічної орієнтації (акцент на мотиваційних аспектах розвитку здібностей критичного мислення):

- «Критичне мислення носить рефлексивний характер і має стосунок до спілкування, до психології особистості. Воно пов'язане не тільки з пізнавальною, але й із мотиваційною сферою, із самосвідомістю» (Т. Ноель - Цигульська);
- «Одна з основних рис критичного мислення – трансцендентальної рефлексії, яка вимагає від мислячого об'єкта самозвіту в тому, для якої з функцій свідомості мислення використовується: для ціннісної орієнтації, для пізнання чи пошуків засобів досягнення цілей» (Л. Калінніков).

2) педагогічної орієнтації (акцент на методичних і практичних аспектах розвитку здібностей до критичного мислення):

«Критичне мислення є явище соціальне і самостійне. Інформація є початковим, а не кінцевим пунктом критичного мислення. Воно починається з постановки запитань і проблем, які потрібно розв'язати» (Клустер);

«Критичне мислення – це використання когнітивних технік або стратегій, які підвищують вірогідність отримання бажаного кінцевого результату. Це визначення характеризує мислення як дещо, що відрізняється контрольованістю, обґрунтованістю та цілеспрямованістю...» (Халпер).

3) життєтворчої орієнтації:

«Критичне мислення – це, передусім, усвідомлене ставлення до своєї дії (освітніх в тому числі): вміння обирати з усього об'єму культурної спадщини саме те, що приваблює саме тебе, вміння пояснити свій вибір, дібрати яскраві приклади – сформуванню певну життєву позицію з певного питання» (Є. Полюдова).

Компетентність – інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

Мовленнєва компетентність – вироблення й удосконалення вмінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, говоріння, письма; формування готовності розв'язувати, проблеми життєтворення в особистісному й суспільному вимірах, відображаючи цей процес і здобутий результат у передбачених програмою рівнях володіння усним і писемним мовленням.

Провідна ідея досвіду полягає в тому, що сучасна освітня технологія розвитку критичного мислення на уроках української мови та літератури розв'язує задачі освітньої мотивації, інформаційної грамотності, культури письма, читацької та комунікативної компетентностей, а саме: підвищення інтересу до процесу навчання та активного сприйняття навчального матеріалу; розвиток здатності до самостійної аналітичної та оцінювальної роботи з інформацією будь-якої складності; формування навичок написання текстів різних жанрів; формування комунікативних та читацьких навичок, відповідальності за знання.

За інноваційним потенціалом досвід має комбінаторний характер.

Технологія розвитку критичного мислення пропонує набір конкретних методичних прийомів, які потрібні для використання на різних рівнях освіти , в різних предметних галузях, видах та формах роботи. Технологія розрахована не на запам'ятовування, а на осмислений творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та її розв'язання.

Технологію розвитку критичного мислення я вважаю однією з найпродуктивніших сучасних технологій.

По-перше, використання цієї технології розвитку забезпечує перехід від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення учнів.

По-друге, це набагато ефективніший шлях використання часу вчителя, ресурсів суспільства, аніж навчання, яке залишає учнів пасивними, втомлює їх одноманітністю, результати якого швидко забуваються школярами, оскільки вони не розвиваються та не використовуються на практиці.

По-третє, ми повинні готувати учня до життя в інформаційному суспільстві, а отже, навчити його серед невпинного потоку інформації вибрати головне, критично перевіряти отриману інформацію.

По-четверте, критичне мислення є дієвим способом виховання демократичного менталітету громадян, які повинні про все мати власну думку і не дозволяти маніпулювати своєю свідомістю.

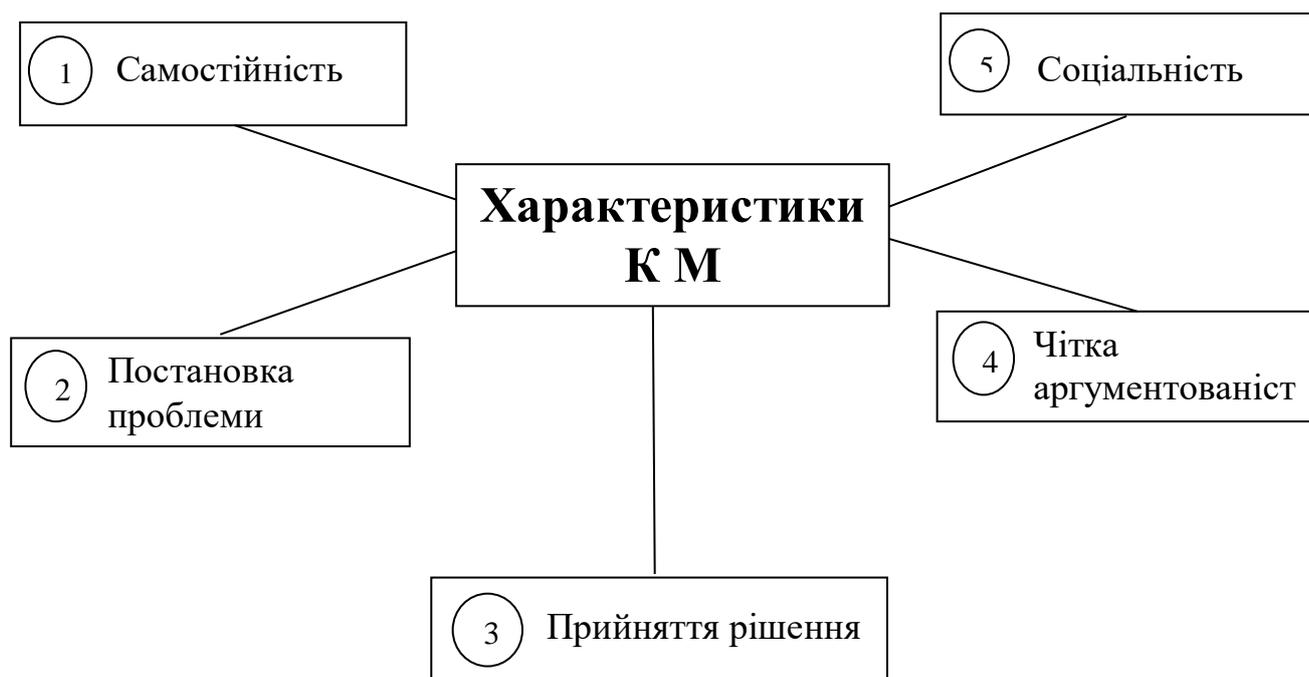
2. Висвітлення змісту досвіду як системи в дії

Зважаючи на те, що урок залишається основною формою організації навчального процесу, то для вирішення цього кола питань я планую такі уроки, які організаційно та методологічно забезпечують процес формування й розвитку критичного мислення учнів на уроках словесності.

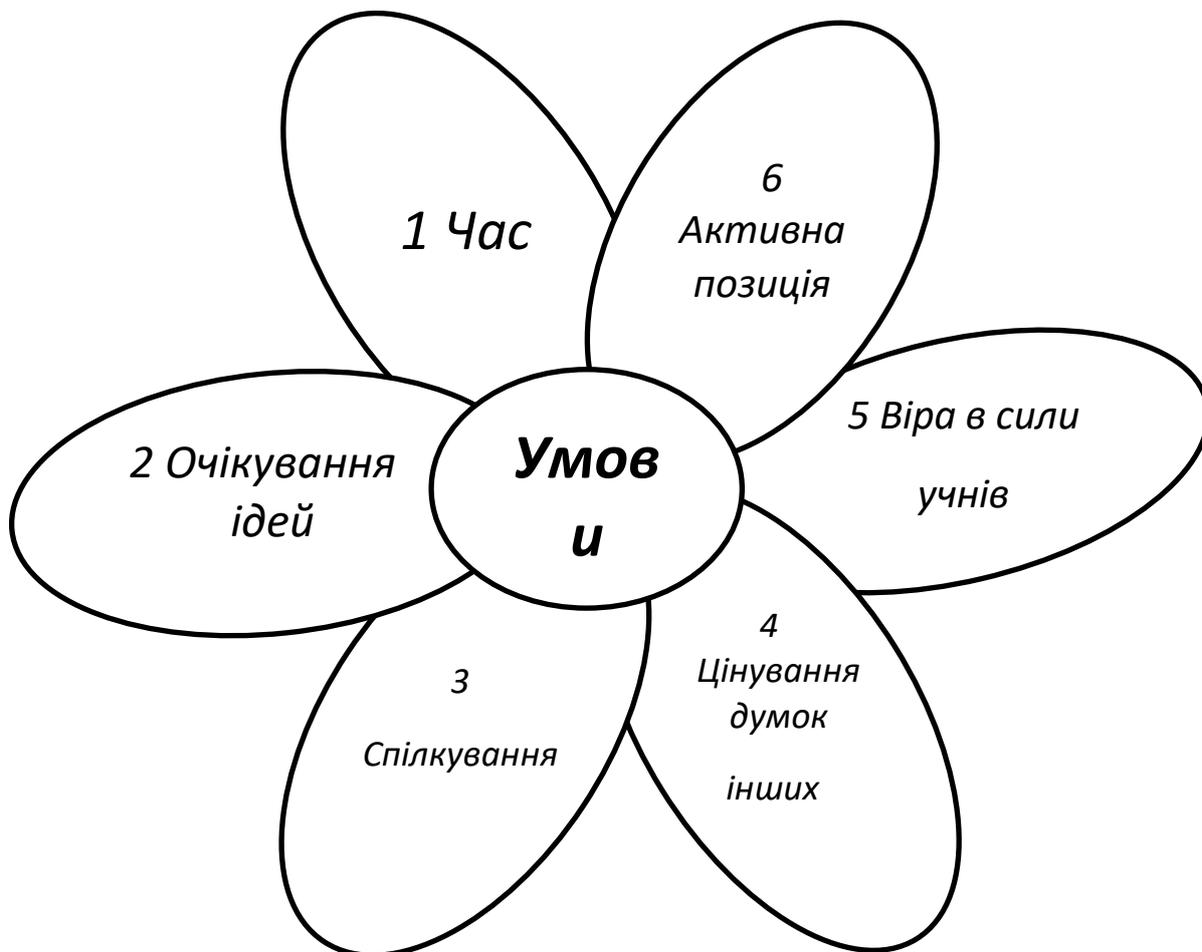
Досвід роботи показує, що розвиток критичного мислення можливий за виконання таких умов:

- 1) якщо педагог приймає різні ідеї, думки; стимулює активність учнів у процесі навчання; підтримує в них упевненість у тому, що вони не ризикують бути незрозумілими; вірить у кожного учня;
- 2) якщо учні відкриті для вчителя, для розвитку педагогом і саморозвитку впевненості в собі, здатні усвідомити і зрозуміти цінність своїх ідей та думок; беруть активну участь в освітньому процесі; поважають різні думки.

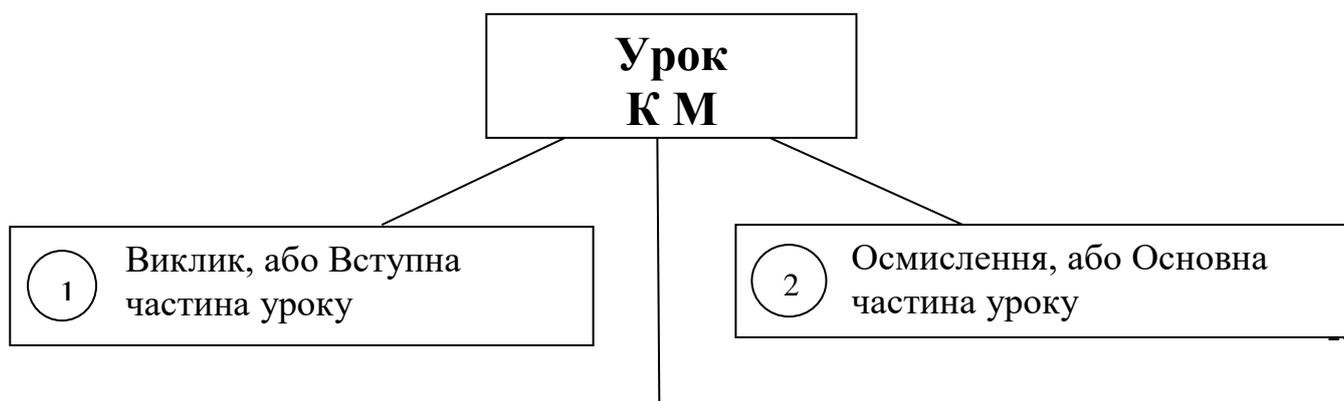
Технології формування та розвитку критичного мислення – система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей.

Працюючи з технологією розвитку критичного мислення, я усвідомлювала, що навчити учнів мислити критично з першого уроку фактично неможливо. Критичне мислення формується поступово, воно є результатом щоденної клопіткої роботи вчителя й учня, з уроку в урок, з року в рік. Не можна виділити чіткий алгоритм дій учителя з формування критичного мислення в учнів. Але можна визначити певні умови, створення яких здатне спонукати і стимулювати учнів до критичного мислення.

У практику своєї роботи я ввела поряд із традиційними уроки критичного мислення, які мають певну структуру та складаються із 3 основних етапів.

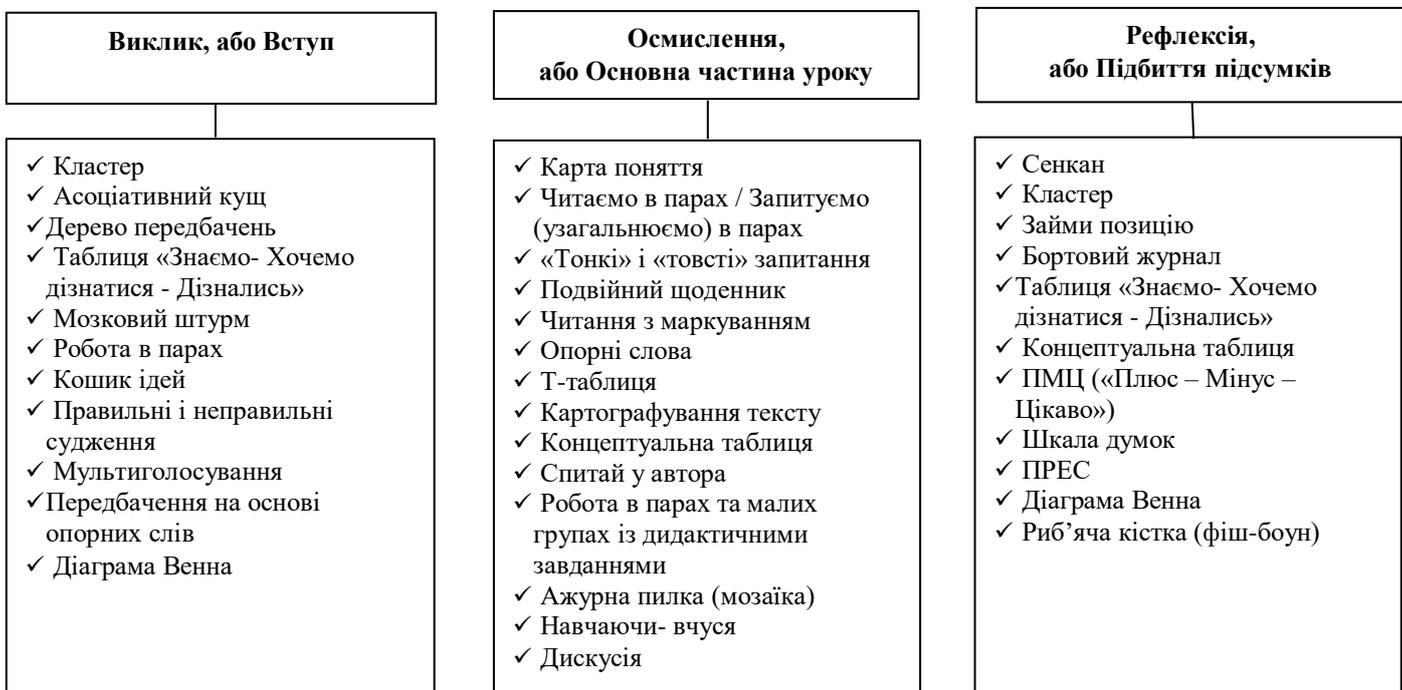

Основні етапи уроку к

1. **Виклик, або Вступна частина уроку** (створюю сприятливий психологічний клімат на уроці, визначаю мету уроку, розвиваю внутрішню мотивацію до вивчення теми та предмета в цілому, зацікавлюю, спрямовую на навчання, відтворюємо знання, потрібні для наступних етапів уроку).
2. **Осмислення, або Основна частина уроку** (знайомство з новою інформацією, аналіз інформації, особисте розуміння).
3. **Рефлексія, або Підбиття підсумків.**
 - учні переробляють нові знання на власні;
 - запам'ятовують матеріал, так як розуміють його;
 - активно обмінюються думками;
 - удосконалюють і поповнюють словниковий запас;
 - складають палітру міркувань;
 - вибирають правильний варіант.

Я переконалася, що критичне мислення формується та розвивається під час опрацювання інформації, розв'язання задач, проблем, оцінки ситуації, вибору раціональних способів діяльності. Тому такі уроки, де це постійно відбувається, створюють плідні умови для формування та розвитку критичного мислення. Якщо ж планувати етапи уроку з використанням на них відповідних специфічних форм та методів технології формування та розвитку критичного мислення, то результат буде ще більш високим. Пропоную опис таких методів, прикладів їх використання, а також класифікацію за можливістю їх застосування на відповідних етапах уроку критичного мислення.

Найпоширеніші методи розвитку критичного мислення, які використовую.

Методи розвитку критичного мислення обираю з огляду на мету, завдання і зміст уроку.

Зважаю на особливості цих методів, адже на певних етапах уроку вони є ефективнішими, а отже, доречнішими.

Аби учні мали змогу розвивати критичне мислення, намагаюся змінити деякі компоненти освітнього процесу.

Завдання уроків словесності визначаю як формування мисленнєвих операцій високого рівня і відповідних ціннісних орієнтацій в учнів – довіри до результатів власних розумових зусиль, інтелектуальної мужності, відкритості до різноманіття думок тощо.

Під час організації навчання структура і методика уроку набувають специфічних технологічних характеристик. Аби формувати критичне мислення як соціальне, залучаю учнів до обговорення та обстоювання своїх думок в інтерактивному спілкуванні з однокласниками.

На етапі контроль і коригування результатів виявляю не лише рівень навчальних досягнень з мови чи літератури, а й опанування учнем умінь і навичок критичного мислення.

З чого починаю урок? З інтриги, ребуса, цікавого елемента. На початку уроку учні мають визначити:

- що вони вже про це знають;
- що їм слід вивчити;
- які запитання постають перед ними у зв'язку з темою уроку.

Далі освітній процес органіжую так, аби учні вільно виявляли факти, розглядали варіанти розв'язання проблем, а наприкінці дійшли до підкріпленого фактами осмислення власної позиції щодо поставлених запитань.

Під час дослідження навчального матеріалу з української мови і літератури особливу увагу приділяю аналізу інформації з точки зору достовірності джерел, з яких вона надходить. Крім того, інформацію аналізую з огляду на упередження, забобони – як самого учня, так і інших.

Усе це створює підґрунтя для вироблення в учнів власних суджень і, як результат, - розвитку критичного мислення.

Намагаюся поєднувати роботу над предметним матеріалом з розвитком критичного мислення гімназистів. Створюю атмосферу позитивної взаємодії учнів, вибираю форми й методи навчання, ефективніші на певному етапі уроку. А ще – і це принципово важливо – сама мислю критично.

3. Розвитку творчої особистості сприяють методи критичного мислення, які ми апробували на різних етапах уроку.

4. Під час виклику, або вступної частини, я використовую завдання, які дають учням змогу:

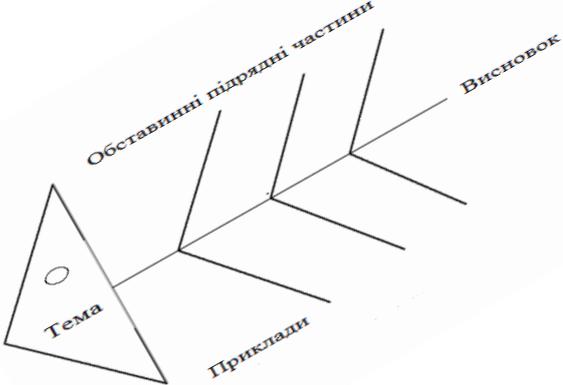
- освіжити наявні знання, уявлення, уміння, пов'язані з темою уроку;
- провести «інвентаризацію» цих знань і уявлень, виявити прогалини;
- зосередити увагу на новій темі;
- створити контекст для сприйняття нових ідей;
- сформуванати позитивне ставлення, зацікавленість у процесі навчання.

№ з/п	Клас	Тема	Методи
1.	5	Текст. Речення. Слово	«Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізнались» (учні називали, яких умінь вони уже набули при вивченні цієї теми в початкових класах, заповнюючи першу і другу колонку)
2.	5	Групи слів за значенням. Синоніми. Антоніми. Омоніми	«Асоціативний куш» (учні записували слова та фрази, які спадали на думку, коли вони чули подане слово, не обмірковуючи відповідь. Згодом встановлювали зв'язки між групою слів за значенням та асоціацією)
3.	6	Фразеологія. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення	«Передбачення на основі опорних слів» (робота в групах на картках; завдання: за 1-2 хв. скласти маленьку історію з поданих слів (2-4 речення) сполучень слів: пекти раків, крутити хвостом, душі не чути, укрутити хвоста.) Вислухавши кілька учнівських історій, я зачитую власну, мотивуючи тему уроку
4.	7	Односкладне речення	«Кластер» (у центрі дошки або паперу пишу тему уроку у будь-якій прийнятній для учнів формі; довкола неї у таких формах записую словосполучення, які стосуються односкладних речень; після 2-3 хв. Роботи учні обмінюються знаннями)
5.	9	Пантелеймон Куліш «Чорна рада»	«Даймонд» (творча робота, семирядковий «вільний» вірш) 1-ий і 7-ий рядки – іменники-антоніми; (Яким Сомко, Іван Брюховецький) 2-ий рядок – 2 прикметники чи дієприкметники, що стосуються першого іменника. 3-ій рядок – з дієслова, що стосуються першого іменника

			4-ий рядок – 2 протилежних за змістом непоширених речення, в якості підметів – іменники з першого та останнього рядків. 5-ий і 6-ий рядки – дзеркально повторюють 2-ий і 3-ій, тільки стосуються останнього іменника)
6.	10	І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я» Реалізм твору, сучасна актуальність проблеми батьків і дітей.	«Альтернатива» (Учні отримують робочу карту, на якій записана проблема: занепад високої ролі батька і ряд альтернативних пропозицій щодо її вирішення. Учні самостійно обирають тільки одну із запропонованих альтернатив, пояснюючи свій вибір. Після заслуховування відповідей 3-4 учнів я організовую фронтальну бесіду, щоб перейти до наступного етапу уроку)
7.	11	Новела – засторога «Залізний острів» з роману О.Гончара «Тронка»	«Діаграма Венна» (спільне і відмінне в романах «Вершники» Ю.Яновського та «Тронка» О.Гончара)
<p>Під час осмислення, або основної частини уроку, учні разом зі мною:</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівнюють свої очікування з тим, що їх реально пропонують вивчити; – ставлять запитання щодо нового навчального матеріалу; – експериментують, пробують застосувати новий матеріал на практиці за допомогою наявних у них уявлень, знань, умінь незалежно від того, чи є вони достатніми; – аналізують отриманий досвід; – переглядають свої очікування й висловлюють нові; – виявляють головне, осмислюють теоретичні ідеї, концепції; – відстежують перебіг власних думок; – роблять висновки щодо змісту матеріалу; – пов'язують зміст уроку з особистим досвідом; – відпрацьовують уміння і стратегії мислення. 			
8.	5	Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона (В.Симоненко)	«Взаємні питання» (Я ділю текст на логічно завершені частини. Учні вголос читають за цілими частинами, ставлять самі запитання: один одному в групі; один одному в парах; одна пара (група) іншій)
9.	6	В.Винниченка «Федько-халамидник»	«Мозаїка» (Учнів класу об'єдную в групи: кількість учнів-кількість частин у тексті). Кожен учень має певний номер. Кожну частину вивчає певна група, яку формую за номерами, кольоровими картинками. Кожна дитина вивчає свою частину тексту, але сприймає весь текст за допомогою інших учнів).
10.	7	«Маруся Богуславка» Проблема вибору, душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі	«Дебати» (1. Тема «Любов до рідної землі переважає становище дружини турецького вельможі». 2. Формую 2 команди шляхом жеребкування: одні будуть відстоювати «За», інші- «Проти». 3. Підбираю аргументи і контраргументи.

			4. Визначаю час для висловлення та обґрунтування позиції та відповіді на аргумент опонентів. 5. Визначаю час на «перехресні запитання». 6. Відгуки, оцінювання від суддів «третьої групи», які спостерігають за процесом дебатування).																
11.	8	В. Підпалій «Зимовий етюд»	«Розкодування» (в групах) <table border="1" data-bbox="769 434 1497 555"> <tr> <td>Текст (код)</td> <td>Художній образ</td> <td>Змістова глибина</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Текст (код)	Художній образ	Змістова глибина													
Текст (код)	Художній образ	Змістова глибина																	
12.	9	Безсполучникове складне речення. Сміслові відношення між частинами безсполучникового складного речення	Використовую «Карту поняття» (схема до вивченого)																
13.	10	Специфічно побутова лексика. Просторічні і діалектні слова	Метод «Спеціальні ролі під час обговорення» (1. Відповідальний за пошук цитат (Добирає уривки з тексту і зачитує), 2. Дослідник (Фонова інформація з будь-якої теми, пов'язаної із цим текстом) 3. «Зв'язковий» (Зв'язки між текстом і зовнішнім світом) 4. Відповідальний за постановку запитань (записує запитання, за якими відбудеться обговорення) 5. Відповідальний за пошук слів (знаходить цікаві, інтригуючі слова) 6. Відповідальний за інтерпретацію (тлумачення) героїв (обговорити риси характеру героїв) 7. Ілюстратор (намалювати героїв, оточення, вчинки) 8. «Слідопит» (простежити рух героїв, вказати місце)																
14.	11	Стилістичне забарвлення граматичних понять і граматичних форм. Поняття роду, числа.	«Кубування» (на гранях куба даються вказівки для учнів) <table border="1" data-bbox="769 1675 1497 1930"> <tr> <td></td> <td>Форми слова</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Спільнокореневі слова</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Стиль</td> <td>Словосполучення (дає вчитель)</td> <td>Фразеологізми</td> <td>Синоніми, Омоніми, Антоніми, Пароніми</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Речення, прислів'я, приказки</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		Форми слова				Спільнокореневі слова			Стиль	Словосполучення (дає вчитель)	Фразеологізми	Синоніми, Омоніми, Антоніми, Пароніми		Речення, прислів'я, приказки		
	Форми слова																		
	Спільнокореневі слова																		
Стиль	Словосполучення (дає вчитель)	Фразеологізми	Синоніми, Омоніми, Антоніми, Пароніми																
	Речення, прислів'я, приказки																		
Під час рефлексії, або підбиття підсумків, учні разом зі мною : ❖ узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку;																			

<ul style="list-style-type: none"> ❖ обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку загалом; ❖ оцінюють набуті знання й уміння; ❖ ставлять перед собою запитання; ❖ планують застосування вивченого. 											
15.	5	Склад. Наголос. Орфоепічний словник і словник наголосів	«Я так думаю» 1. Я вважаю, що... 2. Тому, що... 3. Наприклад,...								
16.	6	Емма Андіївська «Казка про яян»	«Сенкан» 1. Іменник 2. 2 прикметники 3. 3 дієслова 4. Речення 5. Асоціація								
17.	7	Любов Пономаренко «Гер переможений». Загальнолюдська ідея гуманізму й толерантності	«Шкала думок» (3 плакати: «Згоден на 100%», «Згоден на 50%», «Згоден на 0%») (Підготувавши аргументи щодо проблеми, яка обговорюється, учні розташовуються поблизу того плаката, який відповідає їхнім аргументам)								
18.	8	Означення. Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки	<p>«Бортовий журнал» ПІП учня _____ Тема _____ Дата _____</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;">№ з/п</th> <th style="width: 30%;">Ключові питання</th> <th style="width: 30%;">Тлумачення</th> <th style="width: 30%;">Графічна форма</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p>Питання, які залишились: 1. _____ 2. _____ Бал: _____</p>	№ з/п	Ключові питання	Тлумачення	Графічна форма				
№ з/п	Ключові питання	Тлумачення	Графічна форма								

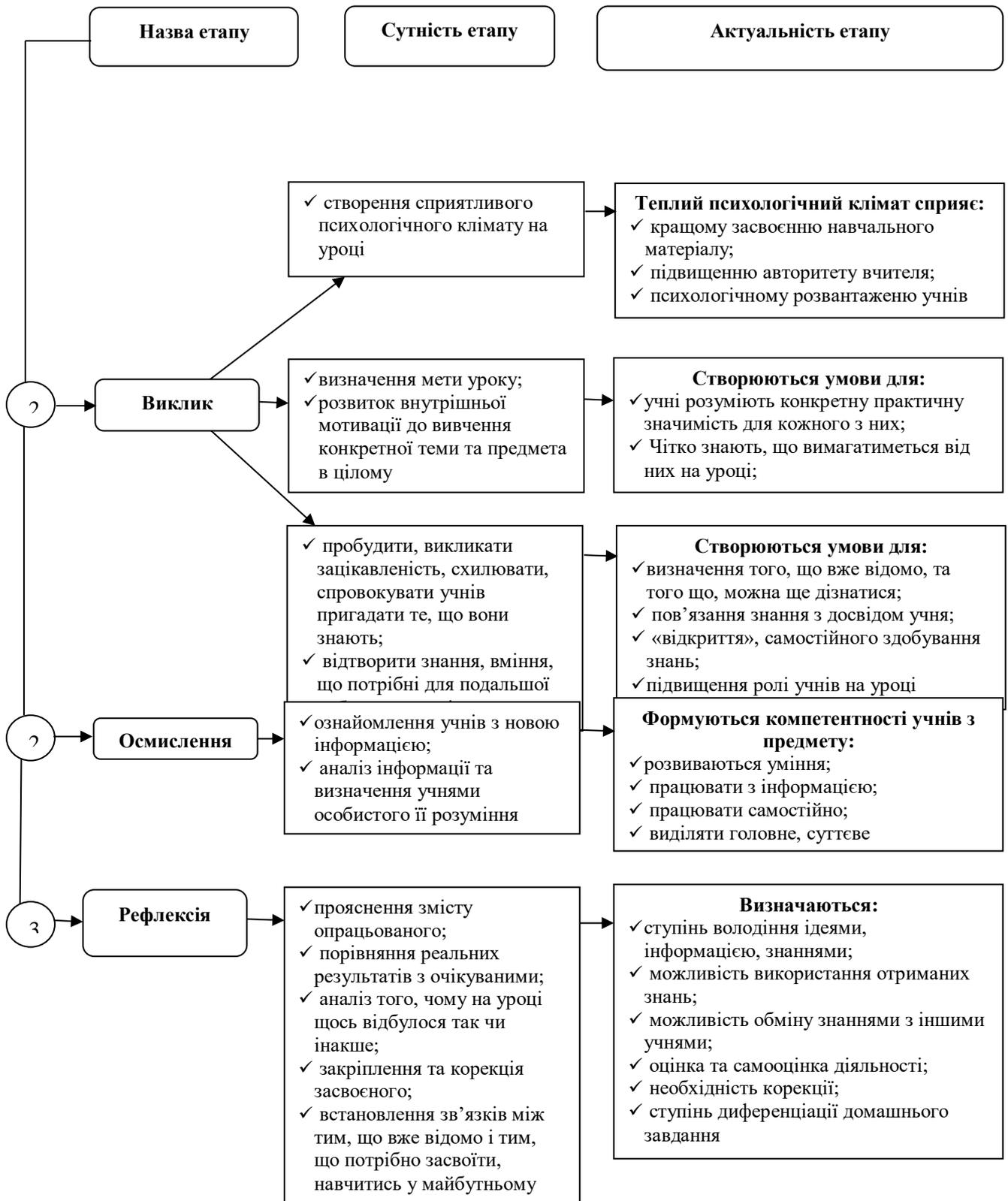
19.	9	<p>Основні види складнопідрядних речень з обставинними підрядними частинами</p>	<p>«Фіш-боун»</p>
20.	11	<p>Ліна Костенко. «Хай буде легко». «Я вранці голос горлиці люблю...». «Недумано, негадано»</p>	<p>«Залиште за мною останнє слово» (Учні «розбивають» вірш на смислові частини, записують на аркуші рядки, які їх інтригували; на іншому боці аркуша пояснюють свій вибір. Окремі учні вголос зачитують обрані уривки, а інші коментують їхній вибір)</p>

Висновки

Формування і розвиток мислячої, самостійної, креативної компетентної особистості – соціальне замовлення сучасного суспільства.

Отже, ідея нашого досвіду полягає у відмові від механічного перенесення знань, у проблемно-пошуковій діяльності гімназистів, які йдуть шляхом наукового дослідження до формування проблем, гіпотез, пошуку шляхів їх розв'язання, формування понять, створення творчих самостійних робіт.

Створити оптимальні умови для розвитку творчих здібностей гімназистів на уроках словесності допомагає технологія критичного мислення

Список використаної літератури

1. Бондаренко М. Г. Розвиток критичного мислення на уроках літератури. Вид. група «Основа», 2009 р.
2. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети // Шлях освіти. – 2001. - № 3. – С 13-16.
3. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д.; Наук. Ред.. Пометун О.І. Технології розвитку критичного мислення учнів. – К.: Вид-цтво «Плеяда», 2006.
4. Новолокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій, Харків, «Основа», 2011.
5. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем – майстром / Упорядники Андрєєва В.М., Григора В.В. – Х.: Вид. група «Основа», 2006.
6. Пометун О.І. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатіна, І.М. Суцєнко, І.О. Баранова. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 216 с.
7. Пометун О., Пирожєнко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. – метод. посібник. – К.: Вид. А.С.К., 2004.
8. Тягло О.В. Критичне мислення. Харків, «Основа». 2008.
9. Йадкіна В. 1.101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. -Х. Вид. група «Основа», 2008. (Серія педагогічна колекція).
10. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект: Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007.
11. Інноваційні технології навчання в сучасній школі http://www.social-science.com.ua/jornai_content/263/cd3fb6ced694e820d6628f476500181b